

אֵהָלָהָלָל

שבועות

r0548474308@gmail.com

לע"נ מרת רחל לוי בת תמרה ז"ל

ויכתבם על שני לוחות אבנים (דברים ה יט)

ובירושלמי (שקלים פ"ו ה"א) כיצד היו הלוחות כתובים:

ר' חנינא בן גמליאל אומר, חמישה על לוח זה וחמישה על לוח זה, הדא הוא דכתיב וכו'

ורבנן אמרי, עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה, הדא הוא דכתיב וכו'

רשב"י אומר, עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה, דכתיב וכו'

ר' סימאי אומר, ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה דכתיב וכו'

וצריך להבין

בספר הזכרון לר' משה ליפשיץ מסכם את השיטות:

לדעת רבנן, שנכתבו יי דברות על כל לוח, מצינו בזה כמה פירושים:

(א) בכל לוח היו כתובים כל יי הדברות, בצד אי של הלוח, חקוקים מעבר אל עבר (ערוגת הבושם – רבינו אברהם ב"ר עזריאל, הכותב בעין יעקב), ובעבר השני היו נקראים בהפוך (שו"ת רדב"ז), וביפה תואר כתב שהיו נקראים מעבר השני כדרך קריאתם.

(ב) בפ"י הקצר לראב"ע (תשא לד כח), שבלוח הראשון נכתבו יי הדברות כמו שהם כתובים בפ' יתרו, נחלקים לשני טורים, ובלוח השני הדברות האחרונות כמו שכתובים בפ' ואתחנן, נחלקים ג"כ לשני טורים.

(ג) בפ"י הקצר (שם) בשם אחרים, היו כתובים הדיבור הראשון והשלישי והחמישי והשביעי והתשיעי, ועל העבר השני היו כתובים הדיבור השני והרביעי והששי והשמיני והעשירי, דיבור מול דיבור, וכן היו כתובים על הלוח השני.

(ד) עוד בפ"י הקצר (שם) בשם אחרים ובמחוקקי יהודה, שהיו יי הדברות הראשונות בעבר אחד ויי הדברות האחרונות בעבר השני וכן היה גם בלוח השני.

(ה) עוד בפ"י הקצר (שם) בסוף דבריו, שבלוח הראשון נכתבו חמשת הדברות הראשונות פעמיים, פעם מעבר זה ופעם מעבר זה, ובלוח השני נכתבו חמשת הדברות האחרונות פעמיים, פעם מעבר זה ופעם מעבר זה.

(ו) בלוח הראשון נכתבו חמשת הדברות הראשונות פעמיים, פעם בעבר זה ופעם בעבר זה, והיו שניהם חקוקים מעבר לעבר – שהיה רווח בין כל אות ואות כמלא אות, ששם היתה בוקעת האות

שמעבר השני בצורה מהופכת, וכך נכתבו ה' הדברות האחרונות על הלוח השני.

לדעת רשב"י נכתבו כ' דברות על כל לוח, ומצינו בזה כמה פירושים :

(א) שות רדב"ז, נכתבו י' דברות על כל לוח בצד א' של הלוח, והיו נראים מעבר השני, ולא היו נקראים מבחוץ בהפוך אלא ביושר כדרך קריאתן, ומעשה נסים היה.

(ב) בערוגת הבושם (שם), נכתבו י' הדברות פעמיים על כל לוח בצד אחד של הלוח, זה אצל זה, והכותב (שם) ושלטי הדבורים (לר' אברהם משער אריה) י' בצד ימין וי' בצד שמאל, והיו חקוקים מעבר לעבר.

(ג) ר"ש סירליאו (בירושלמי שקלים), נכתבו זה מול זה, י' מלמעלה מראש הלוח עד אמצעו ממזרח הדרך, וי' בצהופך מקצה האחר של הלוח, שהתחילו בהיפוך בקצה התחתון של הלוח וסיימו באמצעו, רגלי כתב כנגד רגלי כתב.

(ד) בתפארת ישראל למהרא"ל (פרק לה), נכתבו י' דברות בימין הלוח שהיו נקראים מן הימין לשמאל, וי' דברות משמאל הלוח שהיו נקראים משמאל לימין, פניהם איש אל אחיו, וכן בלוח השני.

(ה) ר"ש סירליאו (שם) תקלין חדתין (שקלים שם), נכתבו י' בעבר אחד וי' בעבר שני, ולפי זה אומר ערוגת הבושם (שם), לא היו חקוקים מעבר לעבר ולא היו המ"ם והסמ"ך עומדות באויר.

(ו) בשו"ת לחמי תודה (סי' כח), נכתבו י' בכל עבר, ה' מול ה', והיו חקוקים ג"כ מעבר לעבר, והיו האותיות והתיבות בעבר השני בצורה מהופכת מבאר בערוגת הבושם בשם ר' יוסף ב"ר דוד, שהיה בין שיטה לשיטה חלק כמלא שיטה ויותר, וכנגדן היה כתוב מצד שני, ולפי זה עמדו המ"ם והסמ"ך ע"י נס.

(ז) נכתבו י' בכל עבר, והיו חקוקים ג"כ מעבר לעבר – שהיה רווח בין כל אות ואות כמלא אות, ששם היתה בוקעת האות שמעבר השני בצורה מהופכת. גם נכתבו האותיות זו אחר זו מבלי הפסק בין תיבה לתיבה ובין פסוק לפסוק, בעשרת הדברות יש שש מאות ועשרים אותיות, ונכתבו העשרים שיטות (=שורות) – כל שיטה שלושים ואחת אותיות, או בשלושים ואחת שיטות – כל שיטה עשרים אותיות.

(ח) נכתבו ד' פעמים ה' הדברות הראשונות בלוח הראשון, וד' פעמים ה' הדברות האחרונות בלוח השני.

(ט) בספר הכתב והקבלה (בריש הספר, מאמר התורה, בהערה ד"ה מתועלת), נכתבו י' הדברות בארבעה פנים, פשט רמז דרש סוד, על שני הלוחות ביחד, שני פנים בכל אחד מהם, ובתפארת ציון (שיר השירים רבה ה יב ד"ה ר"ש) כתב, שהיה חלק הפשט והדרוש באותו הלוח שהיה ממקור קדושה רוחנית, וחלק הרמז והסוד באותו הלוח שהיה מגלגל חמה.

לדעת ר' סימאי נכתבו מ' דברות על כל לוח, ומצינו בזה כמה פירושים :

(א) בשו"ת הרדב"ז, נכתבו י' דברות על כל לוח בצד אחד של הלוח, והיו האותיות נקראות מכל ד'

הרוחות, שבכל צד שהיה אדם יושב סביב הלוח היה קורא הכתב בדרך ישר, ומעשה נסים הוא.

ב) בערוגת הבושם, נכתבו יי הדברות ד' פעמים על כל לוח, בצד אחד של הלוח, ויפה מראה

(יירושלמי שקלים שם אות ט' ד"ה ומזה), יי בקרן ימין ויי בקרן שמאל מלמעלה, ועוד יי בקרן ימין ויי בקרן שמאל מלמטה, והיו חקוקים מעבר לעבר, וביפה תואר (שמות רבה פמ"ז), הביא שנקראים כסדרן בעבר השני.

ג) ביפה מראה (שם), נכתבו יי בקרן ימין ויי בקרן שמאל מלמעלה, מקצה העליון של הלוח ועד אמצעו, ועוד יי בקרן ימין ויי בקרן שמאל מלמטה במהופך, מקצה התחתון של הלוח ועד אמצעו, באופן שסופי הדברות נושקים זה עם זה בעמצע הלוח, והיו חקוקים מעבר לעבר.

ד) באגדת אליהו – כהן (שקלים שם אות ט' ד"ה הנה), יי דברות מלמעלה מקצה העליון של הלוח ועד אמצעו, וכן יי דברות מלמטה במהופך מקצה התחתון של הלוח ועד אמצעו, והיו נקראים מצד השני בסדרן כדרך קריאתן.

ה) בתפארת ישראל למהרא"ל (שם), נכתבו יי דברות מימין לשמאל ויי משמאל לימין ויי מלמעלה למטה ויי מלמטה למעלה.

ו) בתקלין חדתין (שם), נכתבו יי מול יי בעבר אחד, ויי מול יי בעבר השני, ובשלטי הגבורים (שם) הביא שהיו יי מלמעלה, ה' כנגד ה', ויי מלמטה, ה' כנגד ה', וכן בעבר השני. וכתבו בערוגת הבושם (שם) ובקרבת העדה (סוטה) לפי זה, לא היו חקוקים מעבר לעבר ולא היו המ"ם והסמ"ך עומדות באויר.

ז) בערוגת הבושם, נכתבו כ' בכל עבר, והיו חקוקים ג"כ מעבר לעבר – שהיה בין שיטה לשיטה חלק כמלא שיטה ויותר, וכנגדן היה כתוב מצד שני, ולפי זה עמדו המ"ם והסמ"ך ע"י נס.

ח) הכותב בעין יעקב(שם), נכתבו יי דברות מלמעלה מקצה העליון של הלוח ועד אמצעו, וכן יי דברות מלמטה במהופך מקצה התחתון של הלוח ועד אמצעו, וכן היו כתובים ג"כ בעבר השני, ועוד היו בכל עבר נקראים הדברות שמעבר השני, שהיו מפולשים מעבר אל עבר, ונקראים הפוכים.

ט) קרבן העדה (שקלים שם), יי דברות בכל צד מארבעת הצדדים, ובגווי מצרים – לר' יהודה הברצלוני (הלכות ס"ת), ביאר, פניו ואחוריו וצדו הימני וצדו השמאלי.

י) בנצח ישראל (בי"ב יד) ובית אלוקים (המבי"ט), נכתבו הדברות ד' פעמים, יי דברות מעבר א' ויי מעבר שני בהשטחים שהיו על ששה טפחים, והי' בכל אחד מארבעת צדדי העובי בהשטחים שהיו שלושה על ששה טפחים, וכן בלוח השני. ובבית אלוקים הביא יש אומרים, שהיו ג"כ כולם חקוקים מעבר שהיו כתובים בו לעבר שכנגדם – שהיה רווח בין כל אות ואות כמלא אות, ששם הית בוקעת האות שמעבר השני בצורה מהופכת, כך היה בכל ששת הצדדים.

גם נכתבו האותיות זו אחר זו מבלי הפסק בין תיבה לתיבה ובין פסוק לפסוק: בשני הצדדים שהיו ששה על ששה טפחים נכתבו האותיות בעשרים שיטות – כל שיטה 31 אותיות, או 31 שיטות – כל שיטה 20 אותיות.

ובאותם הצדדים שהיו שלשה על ששה טפחים, נכתבו האותיות בשנים מהשטחים ב15 שיטות בכל שטח – כל שיטה 20 אותיות, ושיטה אחת של 20 אותיות בקרן זווית עצמו. וכן בשני שטחים אחרים היו האותיות ב15 שיטות בכל שטח – כל שיטה 20 אותיות, ושיטה אחת של 20 אותיות בקרן זווית

עצמו.

יא) בבית אלוקים, נכתבו ח' פעמים ה' הדברות הראשונות בלוח הראשון, וח' פעמים ה' דברות האחרונות בלוח השני.

יב) נכתבו הדברות בד' פנים, פשט רמז דרש סוד, ועל כל צד היה אחד מהפנים האלו, וכן על הלוח השני.

•

בספר **מגילת אליהו** – רות, מתן תורה (בעל שבט מוסר) הנה הרב בעל עין יעקב (ירושלמי שקלים סי' ל') ומהר"ש יפה ז"ל (יפה מראה ירושלמי שקלים פ"ו סי' ט' ד"ה מזה ומזה) הביאו ציור הכתיבה בלוחות לכל הסברות, אך לסברת ר' סימאי נתקשו מאוד, דאיך נכתבים בכל לוח מ' דיברות שהוא דבר זר וקשה הציור, ע"י בהם מה שפירשו.

ובהיות סברת ר' סימאי הקשה, איני מפרש רק זו הסברא בלבד כיצד היו מ' בכל לוח (והביא הרב ז"ל כ"ד טעמים למה היו כתובין הדברות ד' פעמים בלוחות) :

כתב מהר"ם גאלאנטי ז"ל בספר זבח השלמים (דף כח ע"ד), וזה לשונו : נראה לעניות דעתי על דרך מה שאמרו בסוטה (לז.). גבי ענין ערבות הר גריזים, שכל מצוה איכא בה ד' דברים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ע"י שם. וכנגד זה נרמזו ד' פעמים י' הדברות.

אי נמי, אפשר שה' יתברך ידע שסופן לישבר, דלכך לא נכתב "למען ייטב" כמו שאמרו רז"ל (בב"ק נה.), וכן נמי נכתבו כך כדי כשישברו לחצאין יהיה באופן שישארו בכל שבר י' הדברות, ע"י ש באורך.

טעם א' : ולעניות דעתי נראה, שנכתבו ד' פעמים לרמוז, שהוא יתברך מגיד מראשית אחרית (ישעיה מו י'), וגלוי לפניו שעתידין להשתבר בעוון העגל, ועוון זה יגרום גלות בפיזור גדול בד' פינות העולם, ושם ילמדו בתורה זו הכתובה על הלוחות, ולרמז זה נכתבו הדיברות ד' פעמים, מה שאין כן אם לא היו חוטאים שהיו עוסקים בה בא"י דווקא.

טעם ב' : עוד יש לומר, נכתבו הדיברות ד' פעמים, לרמוז דהתורה היא קיום ד' פינות העולם, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי וכו', לכך נכתבו ד' פעמים אחד לכל רוח לקיימו.

טעם ג' : אמנם נראה עוד, שהיו כתובים הי' דיברות בכל לוח ד' פעמים, לרמוז שצריך אדם לחזור התורה קודם אומרה ד' פעמים. כמו שאמרו רז"ל (ילקוט איוב רמז תתקטז) על הפסוק (איוב כח, כז – כח) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, ויאמר לאדם.

טעם ד' : עוד יש לומר, לרמוז שהתורה מתחלקת לד' חלקים, פשט רמז דרוש סוד.

טעם ה' : עוד יש לומר, בא לרמוז שהתורה הכלולה ב"י הדיברות שורשה בעדות אשר שם בן ארבע מתלבש בתוכם, שכן דע והבן במעלתה ומינה לא תזוע.

טעם ו' : עוד יש לומר, בא לרמוז שהתורה מתחלקת לד' דברים, אותיות ונקודות וטעמים ותגין, דוגמת גוף האדם עור ובשר עצמות וגידים, לומר שהיא הנותנת חיים לד' חלקי הגוף אלו.

טעם ז': עוד יש לומר, בא לרמוז שהתורה על ידי העסק בה מעלה די יסודי האדם לבחינה רוחנית להיות בחינת המלאכים, כחנוך ומשה ואליהו שנזדכך חומרם על ידי דביקות התורה.

טעם ח': עוד יש לומר, היה כתוב מצד הלוח האחד עשרת הדיברות שני פעמים, לרמוז שאין סוף ותכלית לתורה, וכשתחשוב שבאת עד סופה שם תמצא ההתחלה, ולכן היו כתובים פעם שניה, כדי שכשתסיים הדיברות תמצא בקצה האחר של הלוח שמתחיל אנוכי ה' אלוקיך וכו', ומצד השני של הלוח היו ג"כ כתובים ה' דיברות ב' פעמים, לרמוז כיון שבתורה אין לה קץ ותכלית, אין אתה בן חורין להבטל ממנה (אבות ב טז), לא בשעת הבחרות ולא בשעת הזקנה, וכאמרו רז"ל (שבת פג: רמב"ם ת"ת פ"א ה"י) עד מתי יעסוק אדם בתורה עד יום מותו, לכך נכתבו מצד אחר של הלוח גם שני פעמים, לרמוז על שני הזמנים בחרות וזקנה, שבכולם חייב בעסק התורה, ודוק.

ובין שני הצדדים נמצא כתובים די פעמים, לומר שלא יעכב שום זמן שהשנה מתחלק בהם שהם זרע וקציר, וקור וחום, וקיץ וחורף, ויום ולילה (בראשית ח כב), הרי די חלקים שהשנה מתחלק בו בכולם יעסוק בתורה ואל יעכבהו שום זמן לבטלו.

טעם ט': עוד יש לומר, באו יי הדיברות בלוח די פעמים, לרמוז שהתורה זו נאמרה בסיני, ועתיד לאומרה גם באהל מועד ובערבות מואב (עי' סוטה לו:) וגם עתיד לגלות סודותיה לעתיד לבוא כמו שאמרו רז"ל (זוהר ח"ג כג א), הרי די פעמים.

טעם י': עוד יש לומר, באו הדיברות די פעמים, לרמוז מי שאלוקיו שם בן די שהוא שם הוי"ה מתגלין לו התורה, לא לאומות העולם עובדי פסל, כדכתיב (תהלים קמו יט-כ) מגיד דבריו ליעקב וכו', לא עשה כן לכל גוי.

טעם יא': עוד יש לומר, דאיתא בזוהר (ח"ג עג, א) הביאו החסיד בעל ראשית חכמה, התורה והקב"ה הכל אחד, ולכן לרמוז לזה כתב התורה בכל לוח די פעמים כנגד שם הוי"ה, לרמוז התורה והקב"ה הכל אחד, ועדות יש שהרי התורה כתובה בלוח די פעמים לומר היא עצמה שם בן ארבע.

טעם יב': עוד יש לומר, במה שאמרו רז"ל (חגיגה ה:) משגלו ישראל אין לך ביטול תורה גדול מזה, ונמצא כפי זה שאחר גאולת כל גלות מאלו די גלויות, חוזרים ישראל לאיתנה של תורה כאילו ניתנה להם מחדש, לפי שבצרות הגלות היו בטלים ממנה כמדובר, ולכן לרמוז ע"ז היו הדיברות כתובים די פעמים בכל לוח, כאילו אמר די פעמים תנתן להם התורה.

טעם יג': עוד יש לומר, נכתבו בכל לוח הדיברות די פעמים, לרמוז שהקב"ה מגיד מראשית וידע שעתידין הלוחות לשבר ויביאו שנים אחרות תחתייהן הרי די לוחות. ובלוחות שניות היו הדיברות כתובים בכל לוח די פעמים, לומר, שני לוחות אלו ושנים אחרות שהיו מקודם ונשתברו הרי ארבעה, ועדיין בקדושתן עומדין, שהרי לוחות ושברי לוחות מונחים בארון (בבא בתרא יד:).

טעם יד': עוד יש לומר, נכתבו די פעמים לרמוז שעל ידי עסק התורה יכול אדם לעלות עד מדריגה רביעית, דהיינו מנפש לרוח ומרוח לנשמה ומנשמה לחיה שהיא מדריגה רביעית, אך מדריגת יחידה אינו יכול שום אדם להשיגה כי אם מלך המשיח כנודע (ליקוטי תורה להאר"י בראשית).

טעם טו': עוד יש לומר, נכתבו די פעמים לרמוז שאותיות התורה זו מתחלקות לדי בחינות, יש אותיות שהם מיסוד אש, ויש יסוד הרוח, ויש יסוד מים, ויש יסוד עפר, כאשר הם מפורשות בספר מדרש תלפיות אשר לי.

טעם טז': עוד יש לומר, בא לרמוז שדי עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה מושפעים ומתפרשים

ע"י זאת התורה.

טעם יז': עוד יש לומר, באו הדיברות ד' פעמים, לרמוז על מה שאנו מתפללים בכל יום וחננו מאיתך דעה חכמה בינה והשכל, כמו שכתב האר"י (בהנהגותיו בספר אורחות צדיקים ח"ב סה, א) שיזכיר אלו הארבע, ובא לומר שאדם זוכה לתורה ע"י ד' בחינות אלו, לכן יתפלל עליהן בכל יום.

טעם יח': עוד יש לומר, בא לרמוז שיעסוק בתורה על ד' דברים ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ועם זה יזכה לתורה (כמובא לעיל ממהר"ם גלאנטי).

טעם יט': עוד יש לומר, בא לרמוז שע"י עסק התורה זוכה האדם לד' כתרים, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב, שהרי ת"ח נקראו מלכים, שנאמר (משלי ח טו) "בי מלכים ימלוכו", וכמו שאמרו רז"ל (גיטין סב.) מאן מלכי רבנן, ונקראו כהנים דכתיב (שמואל ב ח יח) "ובני דוד כהנים היו" (נדרים סב.), הרי זוכה לד' כתרים.

טעם כ': עוד יש לומר, נכתבו ד' פעמים, לרמוז אין התורה נקנית כי אם בד' דברים אלו שהזכירן התנא (אבות פ"ו מ"ד), פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה.

טעם כא': גם נראה לתת טעם למה ניתנה תורה בשני לוחות ולא כתובה בלוח אחד, ורז"ל (מדרש הגדול הובא ברבינו בחיי שמות לא יח) פירשו שהם כשני עדים.

עוד נראה לי, לרמוז שעתידה תורה שנשתנית [ר"ל, שתמסר פעם שניה] ע"י עזרא, כמו שאמרו רז"ל (סנהדרין כא:) ראויה התורה שתנתן ע"י עזרא אלא שקדם משה, ואע"פ שלא נתנה על ידו נשנית על ידו [ר"ל, וכיוון דהלוחות הם שני עדים ונמסרו פעמיים, לרמוז לזה נכפלו הדברות ד' פעמים].

טעם כב': עוד יש לומר, נכתבו י' הדברות בכל לוח ד' פעמים, לרמוז מאי דאיתא ביורה דעה הלכות ספר תורה (סי' עדר סעיף ב'), דהכותב ספר תורה צריך שיהיה לפניו ספר אחר שיעתיק ממנו, שאסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב, וצריך שיקרא כל תיבה בפיו קודם שיכתבנה, ע"כ. הרי ב' דברים שיעתיק ושיוציא מפיו, והכתיבה עצמה הרי ג' דברים, והקריאה בספר אחר שנכתב הרי ד' דברים, לכן לרמוז על זה נכתבו ד' פעמים.

טעם כג': עוד יש לומר, כמו שאמרו רז"ל (ילקוט שמעוני רמז תקלו) ד' דברים אסורים ומהם ארבעתם מותרים, אשת איש אסורה יפת תואר מותרת, דם אסור כבד מותר, חזיר אסור לשון דג מותר, בשר בחלב אסור כחל מותר, לכן כתב הדברות ד' בכל לוח לומר תורה זו תמצא בה בד' דברים שאסרתי התרתי לך, יען תדע כי אין אלו מבלעדי בשמים ממעל ועל הארץ מתחת שיאמר לי מה תעשה ומה תפעל, כי אני עושה כחפצי ורצוני להתיר מה שאסרתי לך כי אדון הכל.

טעם כד': גם נראה לפרש רמז, שהנה בשני לוחות נמצא כתובים הדברות ח' פעמים, לרמוז מי שהוא בכלל מילה בשמונה הוא דווקא בכלל התורה, ואם לאו אינו מתקיים בידו, כמו שאמרו רז"ל (עי' שמות רבה ל ט) באונקלוס הגר קודם שמל היה לומד ולא היה מתקיים בידו עד שמל, יעויין שם.

וע"ע באריכות אור החיים ונצח ישראל – הירש (שקלים).

לקוראי העלון הנכבדים בימים אלו אנו נערכים להוצאת הספר על התורה

הנצחות ותרומות יתקבלו בברכה כעת

בטל': 0548474308

או במייל: r0548474308@gmail.com

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.